

Kultúrne Krásy Slovenska

Najkrajšie mestá

KULTÚRNE KRÁSY SLOVENSKA

Viera Dvořáková

Daniel Kollár

NAJKRAJŠIE MESTÁ

Mestské pamiatkové rezervácie

Kultúrne Krásky Slovenska

Najkrajšie mestá

Mestské pamiatkové rezervácie

1. vydanie, 2007

Autori textu: Viera Dvořáková a Daniel Kollár

Spoluautori textu: Anton Fogaš, Ján Hanušin, Tibor Kollár a Ján Lacika

Zodpovedný redaktor a editor: Daniel Kollár

Jazyková úprava: Jana Hyžová

© Fotografie: Štefan Adamik, Zuzana Kollárová, Ján Lacika a Silvester Stiegler

Fotografia na obálke: Lucia Jesenská

Staré pohľadnice: archív Jána Hanušina

Mapy: Zuzana Kollárová a Ján Lacika

Dizajn a typografia: Zuzana Kollárová a Marianna Lázničková

Tlač: VKÚ, a. s., Harmanec

Akékoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© DAJAMA, Lubľanská 2, 831 02 Bratislava

tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

ISBN 978-80-89226-26-9

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovo autorov

Milí čitatelia, vydavateľstvo DAJAMA začalo v nadväznosti na časopis Krásy Slovenska, ktorého je nakladateľom, tematicky spracúvať jednotlivé pozoruhodnosti Slovenska. V rámci novej edície Kultúrne Krásy Slovenska pripravuje tituly súvisiace s kultúrnym dedičstvom našej krajiny, pričom prvý titul Drevené kostoly vyšiel v januári 2007.

Súčasťou novej edície je aj druhý titul Najkrajšie mestá. Táto voľba nebola náhodná, pretože Slovensko je krajinou nádherných miest. Bohatá história zanechala pozoruhodné stopy na ich vzhľade a architektúre. Do publikácie sme zaradili sídla, v ktorých centrách vyhlásili mestské pamiatkové rezervácie (s výnimkou Štiavnických Baní, ktoré sú pamiatkovou rezerváciou). Niektoré sú dokonca súčasťou zoznamu svetového dedičstva UNESCO a predstavujú z tohto hľadiska jedinečné súčasti slovenského i svetového kultúrneho dedičstva. Urbanistickým riešením a zkomponovaním do prírodného prostredia vytvárajú dnes neopakovateľné obrazy.

Publikácia sa snaží byť turistickým sprievodcom po najkrajších slovenských mestách (s výnimkou Štiavnických Baní – vidiecka obec, Spišskej Kapituly a Spišskej Soboty – mestské časti) a jej cieľom je poskytnúť čitateľovi komplexnú predstavu o meste ešte predtým, ako ho navštívi. Každé predstavenie mesta sa začína opisom jeho histórie a pokračuje prechádzkou po najzaujímavejších miestach. Texty o mestách sú popretkávané rôznymi zaujímavosťami, ktoré sa viažu k mestu, jeho obyvateľom a historickým udalostiam. Nechýbajú historické pohľadnice, plány, mapy a, samozrejme, súčasné fotografie.

Dúfame, že vás publikácia Najkrajšie mestá zaujme a že si v nej nájdete veľa užitočných a zaujímavých informácií. Prajeme vám nádherné prechádzky po najkrajších slovenských mestách a veľa príjemných zážitkov z objavovania ich zaujímavých zákutí. Nech sa páči, vstúpte...

Viera Dvořáková
Daniel Kollár

HISTÓRIA SLOVENSKÝCH MIEST

Prvé mestá v dnešnom zmysle slova sú na území Slovenska historicky doložené v 11. a 12. storočí. Podľa archeologických nálezov ide o spravidla dávno osídľované strategické polohy na miestach dávnych križovatiek obchodných trás. V niektorých prípadoch, najmä ak sídla vznikali pod správnymi centrami, ich rast súvisel s rozvojom župných hradov. V podmienkach hornatej slovenskej krajiny sa k neprehraditeľným motívom vzniku a následného prudkého rastu osídlenia radia bohaté ložiská a náleziská rúd, predovšetkým drahých kovov. Ich výdatnosť a možnosť exploatacie od stredoveku priťahovala záujem celého súdobého sveta. Ťažba si vyžadovala sústredenie dostatočného množstva nielen ľudskej sily, ale aj zručnosti, šikovnosti a umu.

Po tatárskom vpáde a následnej vlne dosídľovania najmä nemeckými hosťami sa úloha miest v krajine posilnila. Viaceré osady získali mestské privilégia, a tak koncom 13. storočia existovalo na území Slovenska takmer 50 privilegovaných sídel. Stávali sa centrami obchodu a remeselnej výroby. Najväčší rozmach zaznamenali slovenské mestá v 14. a 15. storočí v súvislosti s rozvojom baníctva a remeselnej výroby. Najrozsiahlejšie privilégia prideliť panovníci slobodným kráľovským mestám. K najvýznamnejším mestským výsadám patrilo právo budovať opevnenia. Niektoré mestá si dodnes zachovali pôvodne gotické opevnenia. Mešťania ich modernizovali najmä v súvislosti s vývojom dobývacej techniky. Pôvodne vysoké múry dopĺňali nižšie stabilnejšie bastióny tvoriace pevné stanovisko pre delá. O výstavbu a údržbu opevnení sa starali aj cechy a združenia, čo niekde signalizujú zachované názvy bást (napr. obuvnícka, mäsiarska).

Centrum mesta tvorí dodnes jedno, príp. viaceré námestia a sieť ulíc, ktoré cez opevnenie prepúšťali mestské brány. Námestia slúžili predovšetkým ako trhoviská. Základnú jednotku mesta predstavoval patricijský, meštiansky a v okrajových častiach remeselnícky dom. Popri patricijských palácoch sa v slovenských mestách vyskytujú dva typy meštianskych domov: častejší je prejazdový so širšou prejazdnou chodbou vedúcou do hĺbky parcely. Sieňový dom mal na prízemí rozsiahlu, zvyčajne zaklenutú a z ulice prístupnú sieň. Neodmysliteľnou súčasťou mes-

ta bol farský kostol. Zvyčajne stál uprostred námestia alebo v jeho zástavbe. Sprevádzať ho múrom obohnaný cintorín, ktorého funkciu rušili až v novoveku. Opevnený kostol vytváral aj samostatný komplex zahrnutý do hradobného systému ako refúgium – mestský hrad, umiestnený na miernej vyvýšenine. Kostoly s kláštorami žobravých rádov, často spájané s nemocnicami, sa stavali na okrajoch miest. Ich súčasná poloha signalizuje rozsah stredovekého mesta. Radnica, symbol meštianskej samostatnosti a svojbytnosti, vznikala buď zlúčením viacerých domov v zástavbe okolo námestia alebo ako samostatný objekt uprostred námestia. Slúžila na rokovania mešťanov i uskladnenie dôležitých listín. V zemepanských mestách sídlo zemepána (hrad, resp. kaštieľ) chránilo osobitné opevnenie. K špecifickým typom miest patria

východoslovenské mestá so šošovkovitým námestím veľmi pretiahnutého tvaru, ktorý vyvoláva dojem mierne rozšírenej hlavnej ulice v centre.

Popri načrtnutom rozšírenom type premyslene koncipovaných založených miest sa na území Slovenska vyskytujú aj mestá, ktoré vznikli prirodzeným stáročným vývojom na základe staršieho osídlenia (napr. Banská Štiavnica). Charakterizuje ich nepravidelná sieť uličiek. Súvislé opevnenie je v niektorých takýchto mestách skôr výnimkou, pretože na opevňovanie sa využívali danosti stojacich stavieb a terénu.

Po obsadení južných oblastí Uhorska tureckými vojskami sa v 16. storočí presunuli do neokupovaných častí krajiny dôležité štátne funkcie, čím výrazne vzrástol význam slovenských miest. Útlm vojenského nebezpečenstva sa po dvoch storočiach nepokojov prejavil chátraním hradieb a odstraňovaním úzkych mestských brán. Mestá sa postupne prepájali s okolitou krajinou a zástavba sa rozširovala pozdĺž ciest a smerom k novodobým dopravným uzlom, k železniciam.

Spriemyselňovanie výroby viedlo k výstavbe manufaktúr a vzniku priemyselných štvrtí v okrajových častiach miest. Príliv pracovných síl z vidieka po zrušení nevoľníctva spôsobil živelné budovanie domov pre robotníkov a mestskú chudobu. Niektoré mestá po tom, ako odmietli vymoženosti moderného rozvoja, najmä železnicu, sa ocitli mimo hlavných trás a trpeli v dôsledku hospodárskej stagnácie. Iné mestá v súvislosti so zmenou administratívneho členenia, príp. výkonu administratívnych funkcií náhle nadobudli dôležitosť, alebo, naopak, štatút mesta stratili. Tento proces pokračuje aj v súčasnosti. Postupom času sa počet miest zvyšoval, a tak v druhej polovici 19. storočia malo Slovensko 25 slobodných kráľovských miest a 227 miest a mestečiek.

Historické mestá s chránenou zástavbou predstavujú najhodnotnejšie ešte vždy živé súčasť hmotného kultúrneho dedičstva a pamiatkového fondu Slovenska. Počas posledných vyše 50 rokov najzachovanejšie z nich postupne vyhlásili za pamiatkové rezervácie, v ktorých sa sústreďuje najzaujímavejšie architektonické dedičstvo Slovenska.

Bratislava

Na mape Európy nájdeme len niekoľko miest s takou jedinečnou polohou a bohatou históriou, aké má Bratislava – hlavné mesto Slovenskej republiky. Jej pýchou je rieka Dunaj – druhý najväčší veľtok Európy, ktorý charakterizuje scenériu mesta.

V rámci Slovenska má Bratislava mimoriadne excentrickú polohu – leží na jeho juhozápadnom okraji. Je jednou z najmladších európskych metropol a žije v nej 425 500 obyvateľov, čo predstavuje asi 8 % populácie Slovenska.

Bratislava a Prešporok

Starší názov *Prešporok*, presnejšie jeho nemecký ekvivalent *Pressburg*, sa používal mnoho storočí. Sídlo ležiace na území dnešnej Bratislavy sa po prvý raz spomína v *Salzburských análoch* v súvislosti s bitkou medzi vojskami *Bavorov* a *starých Maďarov*,

ktorá sa odohrala v roku 907 pod hradom *Brezalauspurc*. Okrem nemeckého *Pressburgu* a slovenského *Prešporoka* sa dlho používal aj latinský názov *Posonium*, respektíve jeho maďarská podoba *Poszony*. Terajší názov *Bratislava* je úradným pomenovaním mesta od roku 1919. Autorom jeho prvotného tvaru *Břetislav* je slovenský vzdelanec *P. J. Šafárik*, ktorý ho prvýkrát zverejnil v roku 1837. Tento názov sa čoskoro zapáčil štúrovcom, ktorí ho v roku 1844 upravili na *Bratislav* a s obľubou používali.

Osídlenie tohto územia siaha až do staršej kamennej doby. Do histórie Bratislavy neskôr vstúpili aj Kelti, ktorí si tu vybudovali väčšie sídlo. Pred príchodom nového letopočtu nastúpilo ďalšie významné obdobie v histórii Bratislavy. Podľa dominantných etník ho možno nazvať germánsko-rímske. *Zadunajská časť Bratislavy* sa stala súčasťou rímskej provincie *Panónia*. Na jej území, presnejšie v *chotári Rusoviec*, stál vojenský tábor *Gerulata*, pri ktorom vznikla väčšia civilná osada s *trhoviskom*.

V 8. a 9. storočí sa ustálila východná hranica *Franskej ríše* a vznikla *Veľkomoravská ríša*. Veľká časť obyvateľov tohto štátneho útvaru, ktorý vrchol svojho rozkvetu prežíval v druhej polovici 9. storočia, bývala v opevnených hradiskách, pričom dve významné veľkomoravské hradiská vybudovali na území dnešnej Bratislavy. Jedno stálo pod *devínskym hradným bralom*, druhé na *bratislavskom hradnom kopci*.

Významným dátumom v histórii Bratislavy (vtedajšieho *Prešporoka*) bol 2. december 1291, keď sa Bratislava stala slobodným kráľovským mestom. Mesto získalo od kráľa *samosprávu* a *vlastné súdnictvo*. Dôležitá skupina výsad zabezpečovala *hospodársky rozvoj* mesta. Týkala sa *podpory obchodu* a *remesiel*. Ďalšie dôležité mestské privilegium sa týkalo *obrany mesta*. Mestské hradby ohraničili pomerne malý priestor *stredovekého mesta*. Od 14. do 16. storočia sa vo vnútri opevnenia sformovalo *gotické mesto*, z ktorého sa do dnešných čias zachovalo oveľa viac ako z jeho *románskeho predchodu*.

V roku 1430 uhorský kráľ *Žigmund Luxemburský* udelil *Prešporku* právo *raziť mince* vo vlastnej *mestskej mincovni*. Prestíž mesta malo zvýšiť právo *erbu* udelené v roku 1436. Počas vládnutia *Mateja I. Korvína* pokračovala *tradičná náklonnosť uhorských panovníkov* k *Prešporku*. Prejavilo sa to aj v *slávnostnom potvrdení* jeho *privilegovaného postavenia*

Zlatou bulou kráľa Mateja v roku 1464 a ďalším rozšírením privilégií o právo meča v roku 1468. S menom Matej Korvín sa spája prvý výraznejší prienik humanistických myšlienok do strednej Európy. Jednou z nich bolo vytvorenie vysokej školy Univerzitatís Istropolitana. Napriek krátkej existencii tejto školy sa Bratislava dostala do povedomia celej kultúrnej Európy.

Porážka uhorských vojsk v bitke pri Moháči v roku 1526 paradoxne Prešporok pomohla, pretože na základe zákona odhlasovaného Uhorským snemom v roku 1536 bol povýšený na hlavné mesto Uhorska. Prešporok začal plniť aj ďalšiu dôležitú funkciu: na jeho pôde korunovali uhorských kráľov a ich manželky.

Obdobie najväčšieho rozkvetu a prosperity Prešporok sa spája najmä so štyridsaťročným pôsobením Márie Terézie na uhorskom tróne, ktorá sa o. i. zaslúžila aj o novú prestavbu Prešporokého hradu. V tomto priaznivom prostredí prosperoval obchod, remeslá, rozvíjala sa vzdelanosť, umenie i duchovný život. Počet jeho obyvateľov sa v rokoch 1720 až 1780 viac ako strojnásobil. Mesto bolo domovom pre 33 000 obyvateľov, čo ho v tom čase radilo na prvé miesto v Uhorsku. To znamená, že Prešporok bol väčší ako Budín, Pešť či Debrecín. Keďže rozrastajúce sa mesto sa nevyhnutne potrebovalo uvoľniť z kamenného zovretia, v roku 1775 Mária Terézia povolila zbúrať vnútorné hradby.

Hospodársky rozmach Prešporok pribrzdili začiatkom 19. storočia napoleonské vojny. Po bitke troch cisárov pri Austerlitzí (dnešný Slavkov) potvrdila Napoleonovo víťazstvo mierová dohoda, ktorá sa v európskych dejinách označuje ako Prešporoký mier. Dohoda, ktorá bola podpísaná 26. decembra 1805 v Zrakadlovej sieni Primaciálneho paláca, priniesla monarchii veľké územné straty.

Druhá polovica 19. storočia sa v Prešporok niesla v znamení nástupu priemyselnej revolúcie. Najväčšie továrne vznikli medzi rokmi 1873 až 1911. Súčasne s priemyslom sa rozvíjala aj doprava. Veľkým pokrokom v oblasti riečnej dopravy po Dunaji bolo otvorenie paroplavby v roku 1818. V roku 1840 vyšla z Prešporok prvá súprava konskej železnice premávajúca najskôr do Svätého Jura a od roku 1846 do Trnavy. Prvý parný vlak prišiel do prešporokskej železničnej stanice 5. augusta 1848. Cestovanie na pravý breh Dunaja Prešporčanom od roku 1890 umožňoval prešporokský propeler. Nasledujúci rok už mohli ísť na prechádzku do petržalského parku po prvom pevnom moste cez Dunaj, ktorý dostal meno po cisárovi Františkovi Jozefovi I. Keď v roku 1895 vyšla na trať prvá električka, v Prešporok sa prakticky zrodila moderná mestská hromadná doprava.

Po vzniku Československej republiky sa 2. februára 1919 slovenská vláda presťahovala zo Žiliny do Prešporok, ktorý sa stal skutočným hlavným mestom Slovenska. Prešporok

▲ *Dunajské nábrežie na začiatku 20. storočia*

kom však zostal už len mesiac, lebo 6. marca 1919 ho premenovali na Bratislavu. Prvé roky v histórii medzivojnového Československa boli pre Bratislavu obdobím vzniku viacerých národných inštitúcií. V čase medzi vojnami sa počet obyvateľov v meste zvýšil z 83 000 v roku 1919 na 124 000 v roku 1938.

Mesto troch národností

Aj po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie zostala Bratislava mestom troch národností, avšak v inom pomere. Podiel Slovákov (spolu s Čechmi) vzrástol z 33 % v roku 1919 na 59 % v roku 1938 (z toho necelých 17 % tvorili Česi). Zastúpenie Nemcov kleslo v tom istom období z 36 % na 22 %, v prípade Maďarov šlo o pokles z 29 % na 13 %.

Keď 14. marca 1939 vyhlásili samostatný Slovenský štát, Bratislava sa stala jeho hlavným mestom. Štát vytvorený z vôle fašistického Nemecka nemal dlhé trvanie. Zanikol v apríli 1945, keď Bratislavu oslobodila Červená armáda. Povojnová Bratislava prežívala rozvoj, aký v jej histórii nemal obdobu. Za štyri desaťročia sa počet obyvateľov mesta strojnásobil. Na extrémnom prírastku populácie sa podpísalo najmä masové sťahovanie ľudí z celého Slovenska. Prichádzali do Bratislavy za prácou a začala sa masová výstavba obytných štvrtí. Po revolúcii v novembri 1989 sa extenzívny rast Bratislavy zastavil. Po rozdelení ČSFR sa 1. januára 1993 Bratislava stala hlavným mestom Slovenskej republiky.

Centrum Bratislavy sa označuje aj ako Staré Mesto. Zahŕňa historické jadro mesta, ktoré v roku 1954 vyhlásili za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Jej poznávanie môžeme začať na **Hurbanovom námestí**, ktoré ponúka krásny pohľad na štíhlu siluetu Michalskej veže s charakteristickou cibulovitou strechou.

Začiatok **Michalskej ulice** vedie po kamennom **moste sv. Michala (1)**, ktorý sa klenie ponad bývalú hradbovú priekopu. Postavili ho v prvej polovici 18. storočia namiesto staršieho dreveného padacieho mosta. Na ľavej strane mosta zaujme pekný pohľad na jediný zachovaný zvyšok hradbovej priekopy. Pokračujeme horným úsekom Michalskej ulice cez zvyšok barbakanu, ktorý od 15. storočia chránil dôležitý vchod do vnútorného mesta.

Michalská brána a povery

O stavbe predsunutého opevnenia Michalskej brány koluje viacero poviei. Jedna z nich hovorí o tom, že užší podchod postavili pre mestského kata, ktorý cezeň vychádzal na michalské predmestie, aby tam vykonal rozsudky nad bosorkami. Poverčiví študenti ním zásadne nechodia, pretože neurobia skúšku. Dievčatá zase cez podchod prechádzajú zásadne mlčky, pretože ak by prehovorili, nenájdu si vraj ženicha a zostanú „na ocot“.

Michalská veža (2) predstavuje jeden z neodmysliteľných symbolov Bratislavy. Z pôvodných štyroch brán, cez ktoré sa vstu-

povalo do opevneného stredovekého mesta, sa dodnes zachovala iba brána na Michalskej veži. Pod Michalskou vežou je umiestnený nultý kilometer, od ktorého sa odpočítava vzdialenosť vybraných svetových miest od Bratislavy. Výstup na ochodzu Michalskej veže sa oplatí najmä vtedy, keď si ho môžeme spríjemniť prehliadkou zaujímavej Expozície zbraní a mestského opevnenia Mestského múzea. Kruhový výhľad z veže je veľkolepý.

Vľavo do Michalskej ulice ústi **Zámočnická ulica**. Ako prezrádza jej názov, mali tu dielne remeselníci, v ktorých rukách sa kov menil na krásne a užitočné predmety. Požiar v roku 1590 ulicu pripravil o jej pôvodnú gotickú zástavbu. Meno vpravo smerujúcej Baštovej ulice pochádza od obranných bášť, ktoré boli súčasťou opevnenia na jej severnej strane. Keďže tu kedysi býval mestský kat, do roku 1879 sa táto ulica nazývala Katova.

Od **Michalskej brány** vidieť celý zvyšok Michalskej ulice, ktorá patrí medzi najstaršie v meste. Najskôr sa zastavíme v západnom rade domov pri **Segnerovej kúrii (3)** (dom č. 7), ktorá púta pozornosť dvoma výraznými dvojposchodovými arkiermi. **Jeszenákov palác (4)** (dom č. 3) je druhý najstarší palác v Bratislave, ktorý postavili v roku 1730 ako mestský palác. Ak budeme pokračovať ďalej, v pomerne nenápadnej budove s jednoduchou klasicistickou fasádou na východnej strane Michalskej ulice na nás čaká prekvapenie. Je ním nádherný gotický interiér **Kaplanky sv. Kataríny (5)**, ktorá patrí k najstarším zachovaným stavbám v Bratislave. Kaplnku vysvätili v roku 1325. Najveľkolepejšia budova Michalskej ulice stojí na jej dolnom konci. Je ňou **palác Uhorskej kráľovskej dvorskej komory (6)**, v ktorom dnes sídli Univerzitná knižnica. V jeho ústrednej sále zasadala v rokoch 1802 až 1848 tvoriť dolná tabuľa Uhorského snemu, ktorú tvorili poslanci zastupujúci župy, slobodné kráľovské mestá a kapituly.

Na Michalskú ulicu nadväzuje **Ventúrska ulica**, ktorá nesie meno rodiny Ventúriovcov – mešťanov pochádzajúcich z Talianska. Ventúrsku ulicu spája s Michalskou ulicou krátke zúženie spôsobené priblížením protiľahlých domov. Jednou zo stavieb, ktoré tento lievik vytvorili, je **palác Leopolda de Pauliho (7)** (dom č. 13). Postavili ho v rokoch 1775 a 1776. Jeho vnútro krášli záhrada s pôvabným rokokovým hudobným pavilónom. V ňom mal podľa niektorých prameňov v roku 1820 koncertovať Franz Liszt. Na rohu Ventúrskej a Prepoštskej ulice vyniká elegantnou prísne klasicistickou fasádou **Zichyho palác (8)** (dom č. 11). Okolo roku 1775 si ho dal postaviť gróf František Zichy. Palác v osemdesiatych

▲ **Brána Pálffyho paláca**

◀ **Michalská ulica s Michalskou vežou**

rokoch 20. storočia zrekonštruovali a v súčasnosti slúži ako miesto rozličných obradov a slávností.

Na rohu Ventúrskej a Zelenej ulice stojí barokový **Pálffyho palác (9)** (dom č. 10), ktorý v roku 1747 prestavali zo staršieho domu. Pamätná tabuľa na fasáde Pálffyho paláca zo strany Ventúrskej ulice upozorňuje, že v ňom pravdepodobne koncertovalo šesťročné zázračné dieťa, ktoré celý svet pozná pod menom Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791). V dvoch starobyľných domoch stojacich oproti Pálffyho palácu sa začala písať vyše päťstoročná história vysokého školstva v Bratislave. Asi 30 rokov tu sídlila prvá humanistická univerzita v Uhorsku známa pod názvom Univerzita tis Istropolitana.

Pýchou každého kresťanského mesta je farský kostol. Bezpochyby to platí aj o **Dóme sv. Martina (10)** – najväčšom, najstaršom a najvýstavnejšom bratislavskom chráme zo 14. storočia. Dóm sv. Martina bol korunovačným kostolom uhorských kráľov v rokoch 1563 až 1830.

Prešporské korunovácie

Ako prvého v prešporskom Dóme sv. Martina korunovali Maximiliána II. Slávnostná korunovačná ceremónia sa odohrala 8. septembra 1563. Po nej ich nasledovalo ďalších osemnásť, medzi nimi aj korunovácia Márie Terézie (25. jún 1741). Posledným, kto pod olo-

venou sochou sv. Martina prijal svätostefan-
skú kráľovskú korunu, bol Ferdinand V. (28.
september 1830). Neúplný zoznam 11 kráľov
a 8 kráľovských manželiek korunovaných
v bratislavskom Dóme visí na tabuli umiestne-
nej na severnej stene interiéru kostola.

ku 1 m a hmotnosť 300 kg. Návštevníci brati-
slavského Dómu môžu v jeho interiéri s úcty-
hodnými rozmermi 70 a 23 m obdivovať celý
rad pozoruhodných umeleckých diel.

Od presbytéria Dómu sv. Martina vedie
smerom na sever **Kapitulská ulica**, ktorá

▲ Kapitulska ulica

V rokoch 1732 až 1734 sa chrámový pôdo-
rys na severnej strane rozšíril o Kaplnku sv.
Jána Almužníka, ktorá patrí k umelecky naj-
hodnotnejším pamiatkam v Bratislave. Baro-
kovú kaplnku pravdepodobne postavili podľa
projektu G. R. Donnera, ktorého poverili aj
ďalšími zákazkami v interiéri bratislavského
Dómu. Namiesto odstráneného gotického
oltára postavili mohutný barokový oltár, na
ktorom dominovalo Donnerovo monumen-
tálne súsošie sv. Martina na koni. Nádherné
sochárske dielo zhotovené okolo roku 1744
z olova predstavuje rímskeho vojaka pochá-
dzajúceho zo zadunajskej Panónie, ktorý
energickým pohybom šable pretína svoj plášť,
aby polovicu daroval žobrákovi trpiacemu zimou.
Barokovú vežu v roku 1833 zničil požiar
spôsobený bleskom. Opravu kostola zverili do
rúk významného klasicistického architekta
I. Feiglera st. Veža tak získala novogotický
vzhľad, ktorý má dodnes. V súčasnosti dosa-
huje výšku 85 m. Na jej vrchole sa nachádza
pozlátený vankúš s rozmermi 2 x 2 m, na kto-
rom leží pozlátená kópia uhorskej kráľovskej
koruny. Napodobenina koruny dosahuje výš-

patrí k najstarším uliciam v meste. V rohu,
v ktorom jednu stranu vytvára východný rad
domov na Kapitulskej ulici, vyniká veľká bu-
dova s rozľahlým predným dvorom s vyras-
tenou zeleňou. Bola určená pre potreby pre-
poštvstva, a preto sa nazýva Prepoštský palác.
Dnes sa Prepoštský palác využíva ako kňazský
seminár.

Esterházyho palác (11) (dom č. 6 až
10) je jedinou svetskou palácovou stavbou na
Kapitulskej ulici. Patrí k najstarším mestským
palácom v meste. Esterházyho palác postavili
v polovici 17. storočia a barokovo prestavili
v nasledujúcom storočí. Za východným ra-
dom domov na Kapitulskej ulici sa nachádza
západné mestské opevnenie, ktoré prešlo veľ-
kou rekonštrukciou v rámci výstavby nájazdu
Nového mosta začiatkom sedemdesiatych ro-
kov 20. storočia.

Dominantnou stavbou na Klariskej ulici je
kostol klarisiek s kláštorom (12). Kláš-
torový objekt stál na tomto mieste už v prvej
polovici 13. storočia. Usadili sa tu cisterckity,
ktoré boli spolu s františkánmi prvými reho-
fami v Prešporku. Koncom 13. storočia sa

pri kláštore začala stavať gotická loď kostola, ktorú sa podarilo zaklenúť asi v roku 1375. K opätovnému zaklenutiu kostola prišlo po požiaroch v roku 1515. K lodi neskôr pristavili presbytérium. V prvej štvrtine 15. storočia pristavili k chrámovej lodi zo strany Farskej ulice päťbokú gotickú vežu bohato zdobenú v tzv. krásnom slohu.

Najdlhšiu uličnú líniu v historickom centre Bratislavy (s dĺžkou 700 m) tvoria **Panská** a **Laurinská ulica**. Kedysi mali spoločné meno – nazývali sa Dlhá ulica. Východnejšia Laurinská ulica je živšia, je tu viac obchodov a menej prepychových domov. Panská ulica je hodná svojho mena. Krášli ju celý rad výstavných šľachtických mestských palácov a meštianskych domov. Začína sa pri bývalej Vydrickej bráne a siaha po križovatku s Rybárskou bránou. Na mieste, kde sa Panská ulica otvára do obdĺžnikovej plochy Rudnayovho námestia, stojí klasicistický Csákyho palác z roku 1775. Návštevníkov mesta zaujme aj Pálffyho palác na Panskej ulici č. 19 až 21. Rozsiahlou rekonštrukciou realizovanou v osemdesiatych rokoch 20. storočia upravili interiér Pálffyho paláca pre potreby Galérie mesta Bratislavy.

Ak sa vrátíme na južnú stranu Panskej ulice, v jej strede uvidíme dve pekné palácové stavby. Vľavo stojí barokový **Esterházyho palác (13)** (dom č. 13), ktorý postavili v roku 1743 pre grófa Jána Esterházyho. Vpravo stojaci rokokový Balassov palác (dom č. 15) sa na prvý pohľad líši od susednej barokovej stavby. Dotvára ho podstatne jemnejšia a v detailoch prepracovanejšia rokoková výzdoba fasády. Jedným z najživších miest v Starom Meste je križovatka Rybárskej brány s Panskou a Laurinskou ulicou. Turistov tu napríklad zdrží fotografovanie so sochou Čumila alebo pri soche muža s cylindrom v ruke v životnej veľkosti.

Z troch centrálnych plôch v historickom centre mesta je najpôsobilivejšie **Hlavné námestie** s takmer štvorcovým pôdorysom. Počas celej histórie Bratislavy bolo hlavným trhoviskom, miestom zhromaždení občanov, víťania panovníkov a iných významných osobností. Početné davy na Hlavné námestie vždy prilákal veľkolepý korunovačný sprievod vedený novým uhorským kráľom. Ani dnes sa vzťah Bratislavčanov k Hlavnému námestiu nezmenil. Naďalej tam chodievajú radi a v hojnom počte, či už na tradičné vianočné trhy, silvestrovskú zábavu, fašiangový sprievod, vystúpenia hudobných skupín, vežové koncerty trubačov alebo rôzne podujatia venované deťom a mládeži. Hlavné námestie stále láka na príjemné posedenie pri renesančnej fontáne, na lavičke s francúzskym vojacom alebo pod snečníkom niektorej z kaviarní.

▲ **Dóm sv. Martina**

Fontána rytiera Rolanda

Hoci fontána na Hlavnom námestí sa volá Maximiliánova, mnohí ju stotožňujú s udatným rytierom Rolandom, tradičným patrónom a ochrancom výsad stredovekých miest. Fontána má však údajne zázračnú schopnosť pohybu. Vraví sa, že socha rytiera na vrchole piliera sa dokáže otočiť okolo svojej osi. Stáva sa to však iba jedenkrát do roka na Silvestra, a to vo chvíli, keď sa starý rok zvíta s novým. Tento pozoruhodný a vedec-ky nevysvetliteľný úkaz však nemá nijakého svedka, pretože vidieť ho môžu iba triezve panny, a také sa v čase silvestrovských osláv na Hlavnom námestí zatiaľ nenašli.

Každá budova na Hlavnom námestí si zaslúži pozornosť. Najviac však jeho hlavná dominanta – **Stará radnica (14)**. Prestavaná prešporská radnica na Hlavnom námestí sa začala naplno využívať v roku 1434. Pred rokom 1442 vznikol radničný podjazd umožňujúci vstup do radnice z námestia. Tento pozoruhodný architektonický prvok sa v celej svojej kráse zachoval dodnes. V roku

▲ *Hlavné námestie s Maximiliánovou fontánou, vľavo Stará radnica*

1581 na radničnom nádvorí pribudli dodnes zachované renesančné arkády nesené na stĺpoch. Na priechlí obrátenom do námestia sa v roku 1599 vybudovalo šesť rovnakých renesančných okien. Najkrajšie úpravy však prišli na konci 17. storočia, keď B. C. Orsati v sieňach vyhotovil bohaté štukové lemovanie klenby a rámy. Do nich augsburský maliar J. J. Drentwett umiestnil krásne nástenné maľby, ktoré štýlovo nadväzujú na talianske a flámske maliarstvo 17. storočia. Neskoršie stavebné práce mali už len charakter opráv a rekonštrukcií niektorých hodnotnejších architektonických detailov. Na múre je umiestnená tabuľka s ryskou, ktorá ukazuje, kam siahala voda vyliatá z Dunaja počas katastrofálnej záplavy vo februári 1850.

Trojicu domov na južnom obvode Hlavného námestia uzatvára **Jeszenákov palác (15)**. Táto baroková stavba na rohu Hlavného námestia a Rybárskej brány vznikla v prvej polovici 18. storočia. Na prízemie paláca sa vracila známa štýlová kaviareň a cukráreň Kaffee Mayer. Západný rad domov na Hlavnom námestí je slohovo najmladší. Zaujímavý je dom č. 5. Postavili ho v roku 1906 na mieste stredovekého domu Auerovcov z 15. storočia. Dnes je budova sídlom banky, okrem peňažných služieb však ponúka aj príjemné

posedenie v kaviarni U Rolanda. Zaujímavým obohatením štýlového interiéru kaviarne je replika slávneho Kempelenovho šachového automatu.

Náročný dvojposchodový **Kutscherfeldov palác (16)** (dom č. 7) patrí medzi najkrajšie rokokové stavby v meste. Dnes je Kutscherfeldov palác sídlom zastupiteľského úradu Francúzskej republiky a Francúzskeho inštitútu. Prítomnosť Francúzov na Hlavnom námestí podčiarkuje aj inštalovaná bronzová socha muža v uniforme s typickým trojrohým napoleonským klobúkom. Vojak, ktorý pripomína Napoleona, sa ležérne opiera o lavičku, na ktorej sa s obľubou fotografujú turisti.

Keď v roku 1723 zriadili úrad kráľovskej miestodržiteľskej rady, za jeho sídlo vybrali Prešporok. Umiestnili ho do domu v severovýchodnom rohu Hlavného námestia. V roku 1762 pre úrad prikúpili aj susedný dom. Oba objekty následne stavebne spojili a prestavali na **palác miestodržiteľskej rady (17)**. Palácová stavba je východným priečelím otočená do Františkánskeho námestia, južné smeruje do Hlavného námestia. Dvojposchodová budova s vnútorným dvorom získala rokokovú podobu. V súčasnosti v paláci opäť sídli vrcholná štátna inštitúcia – Úrad vlády SR, ktorý ho využíva na reprezentačné účely.

Bratislavské korzo

V nedávnej minulosti bola dôležitou súčasťou života Bratislavčanov činnosť, ktorá sa nazývala „korzovanie“. Mládež sa prechádzala, čiže korzovala po bratislavskom korze, ktoré tvorila Michalská ulica, Hlavné námestie, Hviezdoslavovo námestie a dunajské nábrežie. Korzovanie bolo najlepšou príležitosťou pre toho, kto chcel stretnúť priateľov, popýšiť sa módnym výstrelkom, dať si kávu či zákusok... Dnes sa dobré časy korza opäť vrátili. Množstvo atraktívnych podujatí láka na vynovenú pešiu zónu s viacerými reštauráciami, kaviarňami a cukrárňami. Večerné ulice mesta sa znovu zaplnili a korzovanie po bratislavskom korze je dnes opäť v móde!

Františkánske námestie predstavuje určitý protipól rušného Hlavného námestia a ponúka tichšie prostredie v obkľúčení starobylých historických budov. Architektonickou ozdobou hornej časti Františkánskeho námestia je **Mirbachov palác (18)**. Stavbu v štýle rokoka postavil stavitel' M. Hörrligl v rokoch 1768 až 1770 na parcele, na ktorej pôvodne stál dom známy ako Weitenhof (Široký dvor). Jeho posledným súkromným vlastníkom bol gróf Emil Mirbach, ktorý ho v poslednej vôli daroval mestu s podmienkou, že v ňom zriadi galériu. V paláci tak dodnes sídli Galéria mesta Bratislavy.

▲ Františkánsky kostol

Oproti Mirbachovmu palácu stojí **františkánsky kostol a kláštor (19)**. Františkánsky kostol, ktorý zasvätili zvestovaniu Panny Márie, je najstaršou dodnes zachovanou sakrálnou stavbou v Bratislave. Podľa neovereného prameňa ho dal postaviť uhorský kráľ Ladislav IV. Kumánsky na počesť svojho víťazstva nad českým kráľom Přemyslom Otakárom II. v bitke na Moravskom poli v roku 1278. Vo františkánskom kostole sa odohrávala jedna z tradičných ceremónií prešporských korunovácií uhorských kráľov. Nový panovník na nej pasoval vybraných šľachticov za rytierov zlatej ostrohy.

Jezuitský kostol (20) v dolnej časti námestia nepatrí vždy jezuitom. Kostol postavili po nemecky hovoriaci prešporskí evanjelici na základe kráľovho súhlasu z roku 1636. Za vlády Leopolda I. rekatolizačné tlaky zosilneli, až arcibiskup Juraj Szelepcsényi odňal v roku 1672 prešporským evanjelikom ich modlitebne. Kostola sa ujali jezuiti a neskôr ho zasvätili Najsvätejšiemu Spasiteľovi.

Severovýchodnú časť historického centra Bratislavy tvorí jedno z najkrajších bratislavských námestí, ktorému vládne „kráľ“ medzi bratislavskými palácami. Rozložitý

◀ Renesančné arkády nádvorja radnice

▲ *Primaciálny palác*

Primaciálny palác (21), ktorý zaplňa celú južnú stranu **Primaciálneho námestia**, sa právom považuje za jeden z najkrajších v Bratislave. Postavili ho v rokoch 1778 až 1781 na mieste staršieho arcibiskupského paláca. Čelné krídlo orientované do Primaciálneho námestia má prísne klasicistickú fasádu. Po bitke pri Slavkove sa v Primaciálnom paláci zišli zástupcovia krajín, ktoré sa na nej zúčastnili. Podpisom tzv. Prešporského mieru 26. decembra 1805 Rakúsko stratilo Tirolsko, Istriu, Dalmáciu a Benátky a stalo sa vnútrozemskou krajinou. V roku 1903 kúpilo Primaciálny palác mesto s cieľom rozšíriť radnicu. Počas rekonštrukcie jeho priestorov sa podaril unikátny objav. Za tapetami sa našli poskladané zvitky látky. Keď ich rozvinuli na dlážke predsiene, s úžasom zistili, že ide o sériu vzácných tapisérií, ktoré sú známe ako bratislavské tapisérie. Zo vstupného vestibulu sa vchádza aj na vnútorné štvorcové nádvorie. V jeho strede dominuje fontána sv. Juraja.

Z východnej strany Primaciálne námestie uzatvárajú budovy s vchodmi z Uršulínskej alebo Klobučnickej ulice. Dominantnou budovou na Klobučnickej ulici je novobarokový nájomný dom č. 2 z roku 1910. Vo dvore elegantnej štvorposchodovej budovy s manzardovou strechou sa skrýva tzv. Hummelov dom, ktorý je súčasťou Hudobnej expozície Mestského múzea a dokumentuje život a dielo J. N. Hummela a bohaté hudobné dejiny Bratislavy.

Monumentálny **Bratislavský hrad (22)** vidieť z veľkej diaľky. Jeho výraznú siluetu zbadá každý návštevník Bratislavy. Majestátnosť hradu umocňuje vrch, na ktorom stojí. Vystupuje do výšky 85 m nad hladinu rieky Dunaj.

▼ *Dom U dobrého pastiera*

▲ Bratislavský hrad

Na konci 9. storočia bol významným sídelným hradiskom. V 11. a 12. storočí na hradnom kopci vyrástol predrománsky kamenný palác. Veľkolepá prestavba hradu sa začala v roku 1423. Jej výsledkom bol gotický hrad známy ako Žigmundovský hrad. Hradné múry spevnil dvoma polkruhovými delovými baštami. Severná, ktorá dostala názov Luginsland, dodnes tvorí dominantný architektonický prvok Bratislavského hradu. Na strmom svahu hradného kopca, ktorý sa zvažuje k Dunaju, vybudovali nový vstup cez Žigmundovu bránu. Prestavba hradu označovaná ako pálfyovská sa uskutočnila v období doznievajúcej renesancie. Jediné, čo k hradu v druhej polovici 17. storočia pribudlo, boli dva delové bastióny. V roku 1674 juhozápadný bastión prevrtili dlhým tunelom, ktorý začali používať ako vstupnú bránu, ktorú na počesť uhorského kráľa Leopolda I. pomenovali Leopoldova brána. Tento architektonicky nevzhľadný vstup do hradu sa čoskoro ukázal ako nevýhodný a zle situovaný. Po jeho zamurovaní začali na západnom okraji hradného kopca budovať novú vstupnú bránu s honosnejším architektonickým stvárnením. Keďže k nej smerovala cesta z Viedne, dostala názov Viedenská brána. Dnes je hlavným vstupom do areálu Bratislavského hradu.

Poslednú etapu veľkých stavebných úprav Prešporského hradu realizovala Mária Terézia. V roku 1765 bol tzv. tereziánsky hrad pripravený opäť slúžiť kráľovskému dvoru. Južné priečlie vhodne doplnila dvojica barokových strážnic,

ktorými sa na južnej terase vytvorilo tzv. čestné nádvorie. Najzaujímavejší objekt, ktorý neskôr nazvali Tereziánom, pristavili po roku 1768 k východnému priečeliu paláca. V máji 1811 na hrade vypukol ničivý požiar. S obrovskými ruinami zhorého hradného paláca sa nič nedialo 150 rokov. Najvýznamnejšia etapa jeho pamiatkovej obnovy sa zavŕšila v roku 1968, keď sa ukončila rekonštrukcia hradného paláca. V areáli Bratislavského hradu sú niektoré priestory prístupné verejnosti. Sú v nich umiestnené stále expozície Slovenského národného múzea.

Západná časť Starého Mesta sa podstatne líši od jeho ostatných častí. Rozkladá sa na vrškoch malokarpatského predhoria zastavaných najmä vilovou zástavbou. Na východných a južných svahoch hradného kopca sa rozprestiera Podhradie. V hornej časti Podhradia si pozornosť zaslúži niekoľko objektov na Beblavého, Židovskej a Mikulášskej ulici a na Zámokých schodoch. Začneme ich spoznávať od domu na dolnom konci Židovskej ulice, ktorý sa právom považuje za jeden z najkrajších v Bratislave. Mimoriadne pôsobivý dom **U dobrého pastiera (23)** (dom č. 1) s nápadne štíhlym tvarom je vrcholnou ukážkou tzv. drobnej rokokovej architektúry. Dom postavili okolo roku 1760. Od roku 1975 je v dome U dobrého pastiera umiestnená Expozícia historických hodín Mestského múzea. Na svahu hradného kopca nad Mikulášskou ulicou stojí **Kostol sv. Mikuláša (24)**, ktorý od roku 1950 slúži pravoslávny veriacim.

Svätý Jur

Blízko pri Bratislave leží Svätý Jur. Osada na jeho území sa po prvý raz spomína v roku 1209, keď ju kráľ Ondrej II. uvádza ako slobodné trhové mesto.

Popri vinohradníctve sa v Svätom Jure (4 900 obyvateľov) rozvíjali aj remeslá, čo spolu s udelením ďalších práv a trhových výsad viedlo k rýchlemu hospodárskemu a spoločenskému rozvoju. Významným medzníkom v histórii sídla bol rok 1647, keď Ferdinand II. povýšil Svätý Jur, ktorý bol od 13. storočia v područí rodu Svätójurských, do stavu slobodných kráľovských miest. Svätójurskí grófi obývali od 13. storočia hrad Biely Kameň, ktorý od 17. storočia chátra.

Vinohradníctvo vtláčilo pečať aj mestskej architektúre. Charakterizujú ju viaceré vinohradnícke domy pochádzajúce zo 17. až 19. storočia. Sú typické vysokou priečhodnou bránou a tzv. podbráním, cez ktoré sa dalo vojsť vozom až k zadným pivniciam a lisovniam hrozna. Dôležitou súčasťou vinohradníckych domov boli klenuté pivnice, ktoré sa spolu s prešovňou využívali pri výrobe a uskladňovaní vína. Zaujímavým objektom je v zástavbe uličnej fronty stojaca prízem-

▲ Svätý Jur na začiatku 20. storočia

V 18. a 19. storočí mesto stavebne a hospodársky stagnovalo a postupne stratilo získané výhody a postavenie. Svätý Jur si však dosiaľ zachoval charakter malokarpatského vinohradníckeho mesta obklopeného kultúrnou krajinou. Jeho jadro, ktoré je od roku 1990 mestskou pamiatkovou rezerváciou, obnovili v roku 2001.

ná kúria Armbrusterovcov na Bratislavskej ulici, ktorá predstavuje charakteristický typ svätójurského meštianskeho domu. Vznikla prestavbami a rozširovaním staršieho jadra, pričom po požiaroch v 16. storočí ju obnovili členovia rodiny Armbrusterovcov, úradníkov v službách kráľovskej komory. Dnešný vzhľad fasády domu pochádza z 19. storočia.

▲ *Vinohradnícke domy na námestí*

V pivniciach zaklenutých valenými tehlovými klenbami sa zachovala prešovňa a pôvodné drevené sudy na víno.

Mestské hradby pôvodne obkolesujúce trojuholníkovú zástavbu historickej časti mesta pochádzajú z rokov 1603 až 1647. Vybudovali ich v súvislosti so zvyšovaním obranyschopnosti krajiny pred nájazdmi Turkov, pričom uplatňovali pokrokové prvky renesančného pevnostného staviteľstva. Vstupy do mesta strážili štyri hlavné brány, dve malé vedľajšie brány viedli do vinohradov. Dnes sa sčasti zachovali dve strany hradieb a dve vedľajšie brány.

K najvýznamnejším kultúrno-historickým pamiatkam mesta patrí rímskokatolícky farský **Kostol sv. Juraja**. Pôvodne ranogotický kostol z 13. storočia neskôr prestavali a zväčšili. Po tureckom vpáde v roku 1663, pri ktorom zhorela kostolná veža, postavili samostatnú drevenú zvonicu. Interiéru kostola dominuje na Slovensku ojedinelý ranorenesančný kamenný oltár, v ktorého strede stojí socha sv. Juraja. Sakrálne pamiatky mesta dopĺňa Kostol Najsvätejšej Trojice zo 17. storočia, evanjelický kostol z 18. storočia a zrekonštruovaný kláštor piaristov zo 17. storočia, v ktorom sídli pivovar Codecon s peknými reštauračnými priestormi. Na námestí zaujme aj morový stĺp

so súsoším Svätej Trojice z pieskovca, ktorý postavili v roku 1831 ako spomienku na ukončenie epidémie cholery. Po poslednom reštaurovaní v exteriéri inštalovali jeho kópiu a cenný originál vystavili v Mestskom múzeu.

Zo svetských pamiatok zaujme **Pálffyovský kaštieľ** – dvojpodlažný objekt s vnútorným nádvorím zo 17. storočia. Jeho najstaršia časť je podpivničená hlbokými klenutými pivnicami. V polovici 18. storočia, keď kaštieľ rozšírili a barokovo prestavali, vzniklo uličné krídlo s prejazdom. V roku 1907 objekt jeho majiteľ Ján Pálffy venoval detskej nemocnici Františka Jozefa v Bratislave na rekonvalescenčný pobyt chorých detí. Kaštieľ slúžil toľko účelu aj po prvej svetovej vojne.

Milovníci histórie určite neobídu radnicu s expozíciou dejín mesta. V roku 1865 historizujúco upravená dvojpodlažná budova radnice vznikla prestavbou pôvodne renesančnej zichyovskej kúrie z roku 1547. V strede mierne vystúpeného rizalitu uličnej fasády je novogotický štít s erbom mesta Svätý Jur. Na prízemí radnice sídli Mestské múzeum so vzácnymi exponátmi z histórie mesta. Historická expozícia **Vlastivedného a literárneho múzea** dokumentuje vývoj osídlenia na území Svätého Jura a životné osudy učiteľa a spisovateľa Petra Jilemnického.

Trnava

Trnava – „slovenský Rím“ je vďaka architektonickým skvostom a predovšetkým cirkevným pamiatkam perlou medzi slovenskými mestami. V nijakom inom meste na Slovensku sa na takej malej ploche nenachádza toľko kostolov ako tu.

▲ Trnava na začiatku 20. storočia

Koľko veží je v Trnave?

Tri veže má Katedrálly chrám sv. Jána Krstiteľa, Kostol Najsvätejšej Trojice, Kostol sv. Heleny a evanjelický kostol. Dve veže má Dóm sv. Mikuláša, Kostol Najsvätejšej Trojice v Modranke a synagóga. Po jednej veži má Kostol sv. Jakuba, Kostol sv. Anny, Kostol sv. Jozefa, Kostol Nanebovzatia Panny Márie, mestská veža, Kostol Panny Márie Pomocnice kresťanov, Kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a kaplnka bývalého sirotinca. Ak k nim pripočítame aj kupolu kaplnky Arcibiskupského úradu, tak zistíme, že v Trnave je 27 veží.

Trnava (67 300 obyvateľov) leží na úrodnej Podunajskej rovine a v súčasnosti je sídlom okresu, kraja a siedmym najväčším mestom na Slovensku. Vznikla pravdepodobne

koncom 9. storočia na križovatke obchodných ciest ako nevelká trhová osada a podľa trhového dňa sa nazývala Sobota. Stredoveká Trnava sa spočiatku vyvíjala vo forme niekoľkých samostatných osád, ktorých rast podporoval rozvoj obchodu na Českej ceste a prílev najmä nemeckých kolonistov. Prvá hodnoverná písomná správa o Trnave pochádza z roku 1211, avšak oveľa dôležitejšia je privilegiálna listina kráľa Bela IV. z roku 1238, ktorá dala Trnave ako prvému slovenskému mestu výsady slobodného kráľovského mesta.

Najväčší rozmach Trnava dosiahla v 16. storočí, keď sa stala významným obchodným centrom. V tom čase v medzinárodnom obchode čiastočne prevzala funkciu Turkami obsadených obchodných centier Uhorska. Napriek tomu, že niektoré uhorské mestá upadali, počet obyvateľov Trnavy rástol. Rozvinuté boli rôzne remeslá a obchod, pričom len tretí-